

Michał Parczewski

Czternasty sezon badań wykopaliskowych na stanowisku 16 w Bachórze, pow. Rzeszów

Badania prowadzono w okresie 23.VII–21.VIII.1998 r.¹ Odsłonięto i rozpoznano obszar o powierzchni 111 m², położony w części W stanowiska i przylegający od NW do terenu przekopanego w poprzednim sezonie (ryc. 1). W sąsiedztwie znajduje się niezasypyany okop strzelecki z 2. wojny światowej, który przebiega wzdłuż krawędzi nadzalewowej terasy Sanu. Prace prowadzono w obrębie działek CXV–CXIX. Łączna powierzchnia wykopów z lat 1972–1976, 1989–1996 i 1998 wynosi około 3260 m² (ryc. 2).

Ujawniono i wyeksplorowano 8 jam (ob. ob. 94–101) i 1 dołek posłupowy. Zebrano 1045 fragmentów naczyń glinianych, 12 wyrobów kamiennych i krzemiennych, fragment przęślika glinianego, fragment kółka glinianego, zapinkę brązową, drucik brązowy, a także kości zwierzęce, węgle drzewne i grudy polepy. Około 68% zabytków pochodzi z doby prahistorycznej, pozostałe są wczesnośredniowieczne.

Ogólne na epokę kamienia i epokę brązu należy datować 12 przedmiotów krzemiennych i kamiennych. Pięć z nich wystąpiło w datowanych na młodszą epokę brązu jamach grypy tarnobrzeskiej (ob. ob. 95 i 101). Oprócz zabytków krzemiennych natrafiono na obłupień i odlupek radiolarytowy, a także odlupek z margla krzemionkowego.

Prawie połowę odkrytych artefaktów trzeba przypisać grupie tarnobrzeskiej z młodziej epoki brązu. Odsłonięto kolejny wycinek gęstego skupiska obiektów osadowych tej jednostki kulturowej. W r. 1998 zbadano 5 jam grupy tarnobrzeskiej (ob. ob. 95, 98, 100, 101 i prawdopodobnie 99), które uzupełniają jakiś trudny na razie jeszcze do odczytania układ przestrzenny osiedla z epoki brązu (ryc. 1 i 2).

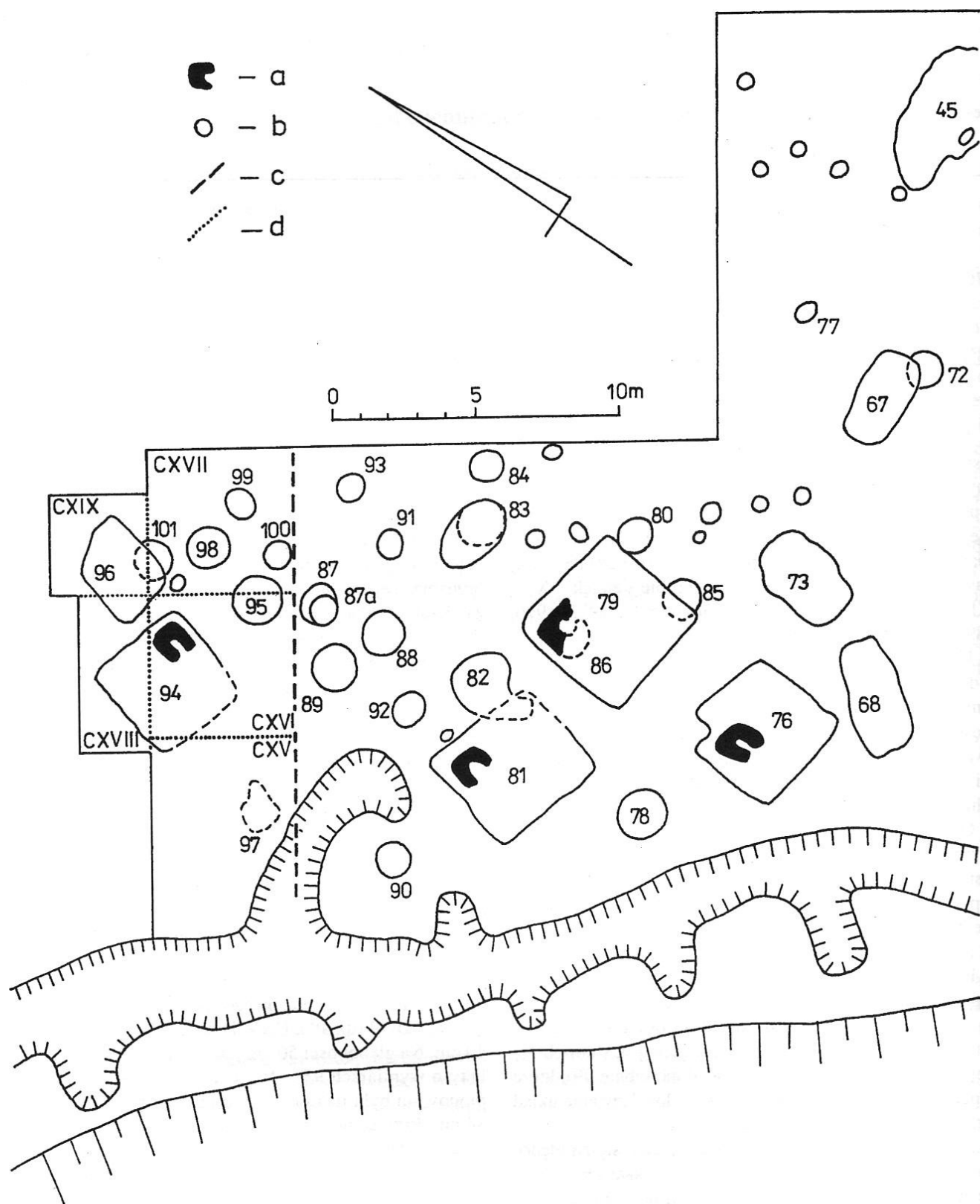
Obiekt 95 (działka CXVI–CXVII) pojawił się na głębokości 35–40 cm jako zaciemnienie barwy szarobrunatnej. W centrum tkwiło skupisko kilku kamieni. Jama miała w rzu-

tach poziomym kształt zbliżony do kolistego o wymiarach 170 x 180 cm na głębokości 40 cm, 125 x 130 cm na głębokości 110 cm i ok. 150 cm na głębokości 130 cm (ryc. 3:95). W górnych partiach lejowato powiększała się ku górze, a w dolnych poszerzała ku dołowi. Dość równe, prawie płaskie dno sięgało do głębokości 138 cm. Wypełnisko szarobrunatne, niejednolite. W górnej partii (do głębokości 100 cm) zawierało cienkie przewarstwienia ciemniejszej ziemi, a przy dnie zalegała warstewka szarobrunatna z wtrętami czarnymi. Zebrano 62 ułamki naczyń grupy tarnobrzeskiej z młodziej epoki brązu, fragment przęślika glinianego (ryc. 4:3) oraz duży obłupień z radiolarytu. Przy dnie znajdowały się skupiska rozłożonych węgli drzewnych, grudy przepalonego piasku i silnie rozłusowane kości zwierzęce.

Obiekt 98 (działka CXVII) zauważono na głębokości 40 cm. W rzucie poziomym był prawie kolisty o wymiarach 135 x 140 cm na głębokości 50 cm, około 117 cm na głębokości 80 cm i 130 x 135 cm na głębokości 90 cm (ryc. 3: 98). Na głębokości 75–80 cm jama silnie się przewężała. Dość równe, prawie płaskie dno zalegało na głębokości 102 cm. Wypełnisko barwy jasnobrunatnoszarej, przy dnie ciemniejsze poziomo ułożone smużki. Zebrano 67 fragmentów naczyń grupy tarnobrzeskiej z młodziej epoki brązu, a także mały fragment drutu brązowego (ryc. 5:2).

Obiekt 99 (działka CXVII) dostrzeżono na głębokości 40 cm. Na głębokości 50 cm jama miała kształt prawie kolisty o wymiarach 95 x 100 cm (ryc. 3:99). W przekroju pionowym była misowata, dno przebiegało na głębokości 84 cm. Przy samej ścianie obiektu od strony S znajdował się pionowo ustawiony duży płytowaty kamień, obok były mniejsze. Jama miała jasnobrunatnoszarą górną część wypełniską, która ku dołowi zmniejszała się lejowato. W dolnej partii i na obrzeżach wypełnisko miało rudawą (tzn. „calcową”) barwę z wtrąceniami ziemi jasnoszarożółtawej. Obiekt został przecięty przez współczesny rowek melioracyjny i boczny wkop poszerzający się od tego rowka. Zebrano 10 ułamków naczyń grupy tarnobrzeskiej z młodziej epoki brązu, 2 fragm. prahistoryczne i – najpewniej na wtórnym złożu, w efekcie naruszenia jamy późniejszym wkopem – kilka ułamków wczesnośredniowiecznych.

¹ O wynikach wcześniejszych badań na tym stanowisku – por. M. Parczewski, *Trzynasty sezon badań wykopaliskowych w Bachórze na stanowisku 16*, „MSROA” t. XVIII, Rzeszów 1997, s. 195–209, tam dalsza literatura. W roku 1998 w pracach wykopaliskowych uczestniczyli następujący studenci archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego: Beata Baraniecka, Radosław Myszka, Dariusz Niemiec, Irena Pieróg, Joanna Sudol, Tomasz Szustek i Magdalena Wiczorek. Badania sfinansował Instytut Archeologii UJ w ramach praktyki studenckiej.

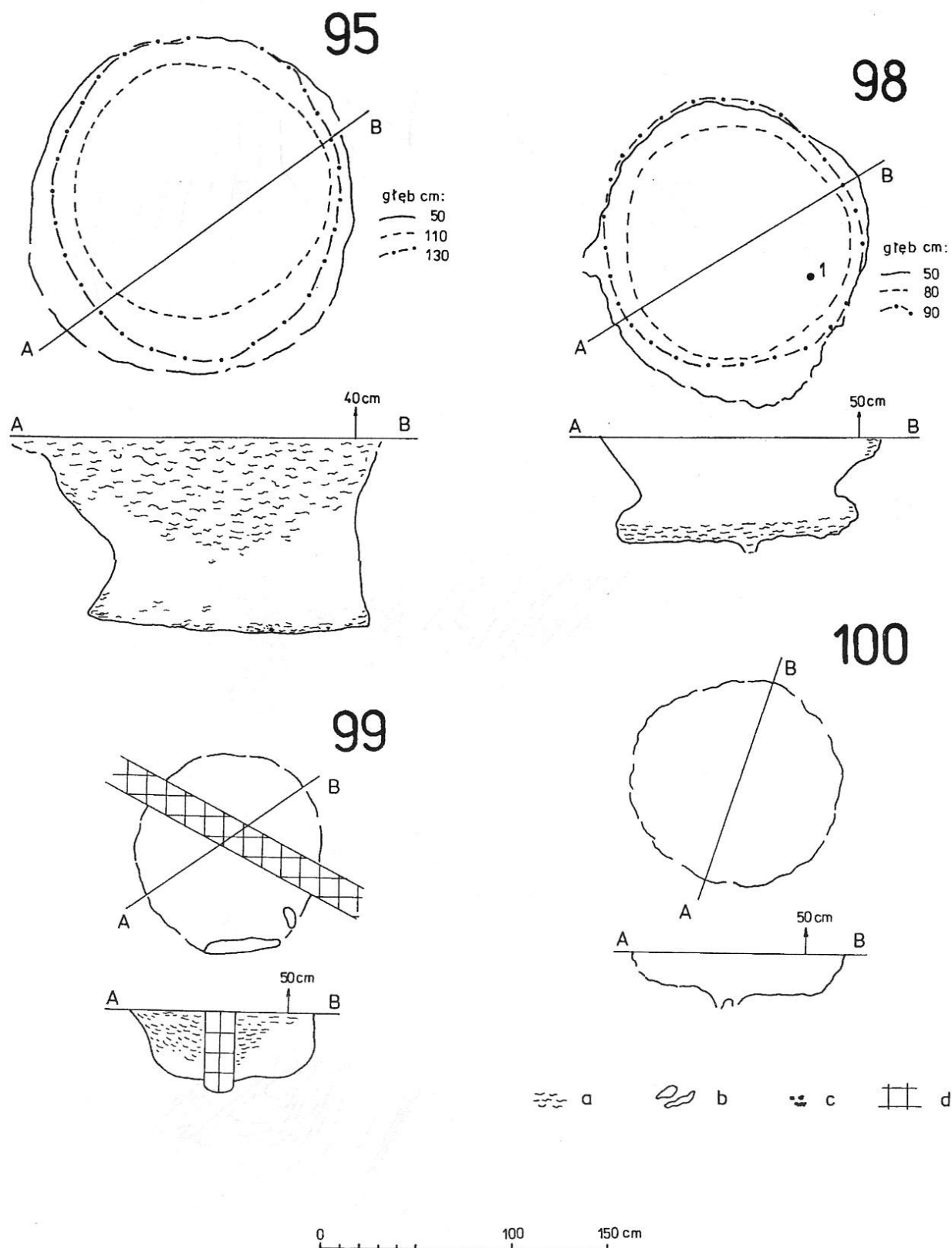
Ryc. 1. Bachórz stan. 16, pow. Rzeszów. Plan części stanowiska badanej w roku 1998. a – destrukcja pieca kamiennego w obrębie chaty wczesnosłowiańskiej, b – dołek słupowy, c – granica SE terenu badanego w r. 1998, d – granice działek

Abb. 1. Bachórz, Fundst. 16, Kreis Rzeszów. Plan des 1998 erforschten Sektors. a – Destruktion des steinernen Ofens in der frühslawischen Hütte, b – Pfostenloch, c – SE – Grenze des 1998 erforschten Gebiets, d – Grabungsschnittgrenzen

Рис. 1. Бахуж, пам. 16, пов. Жешов. План части памятника, исследуемой в 1998 году; а – остатки каменной печи в пределах раннеславянского жилища, б – столбовая ямка, с – юго-восточная граница территории, исследуемой в 1998 г., d – границы участков

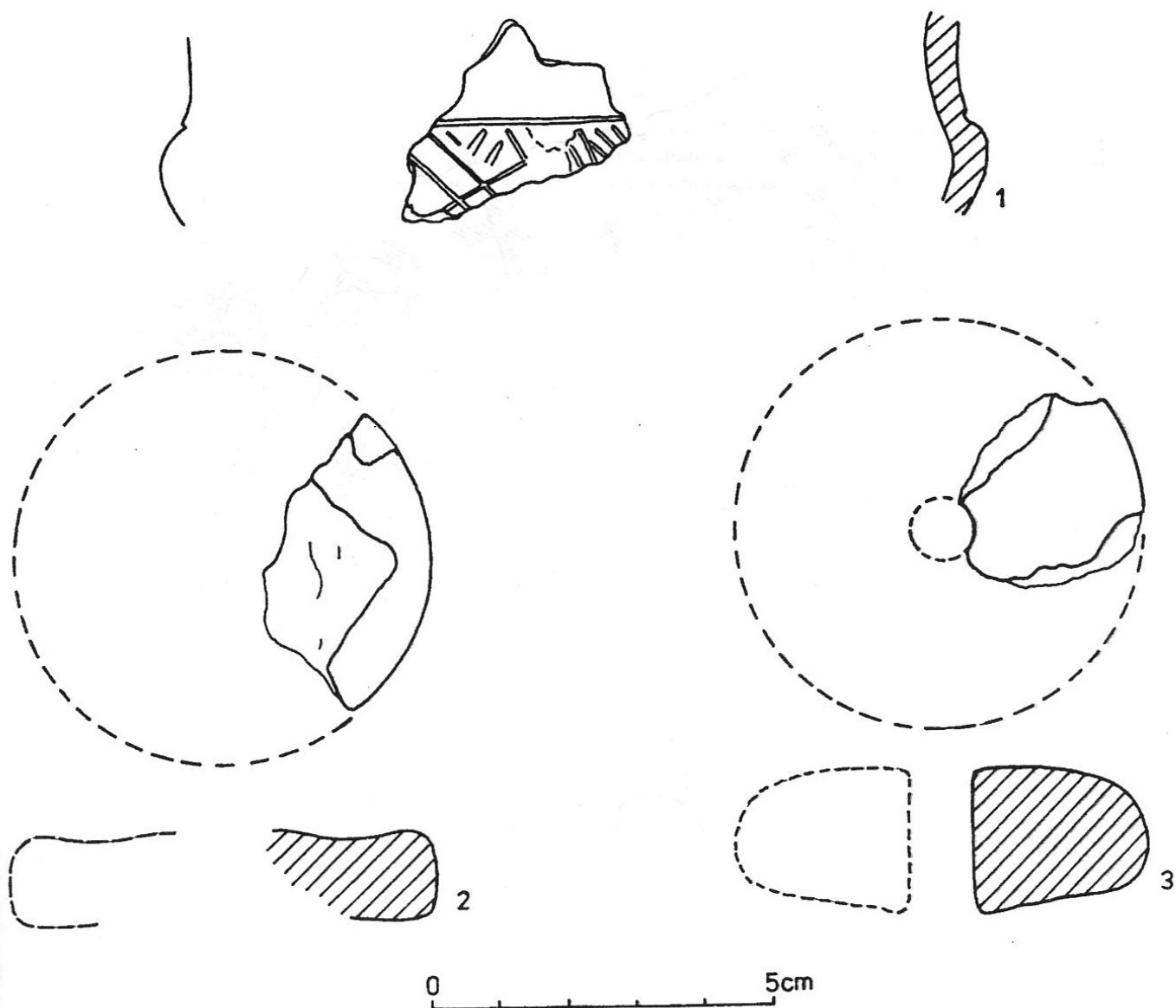
Ryc. 2. Bachórz stan. 16. Rozmieszczenie obiektów archeologicznych na zbadanym terenie
 Abb. 2. Bachórz, Fundst. 16. Verteilung der archäologischen Objekte auf dem erforschten Gebiet
 Рис. 2. Бахуж, пам. 16. Расположение археологических объектов на исследованной территории

Ryc. 3. Bachórz stan. 16. Plany i przekroje pionowe jam grupy tarnobrzeskiej z młodszej epoki brązu (ob. ob. 95, 98 i 100) oraz jamy 99, zapewne należącej do grupy tarnobrzeskiej; a – cienkie smużki ciemniejszej ziemi w obrębie wypełniska, b – kamienie, c – węgle drzewne, d – wkop współczesny; l – drucik brązowy

Abb. 3. Bachórz, Fundst. 16. Pläne und Querprofile der Gruben der Tarnobrzeg-Gruppe aus der jüngeren Bronzezeit (Obj. 95, 98 und 100) und der Grube 99, die auch vermutlich der Tarnobrzeg-Gruppe angehörte; a – dünne Streifen dunkler Erde in der Ausfüllung; b – Steine; c – Holzkohle; d – gegenwärtige Einschnittsgraben; l – Bronzedraht

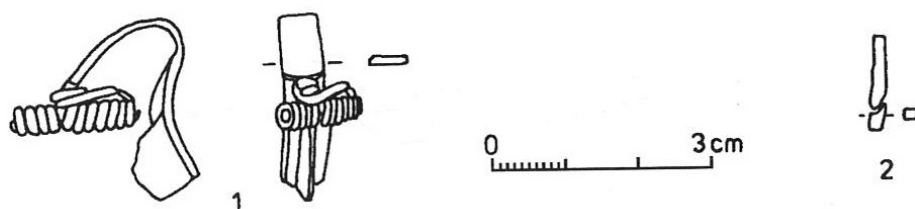
Рис. 3. Бахуж, пам. 16. Планы и разрезы ям tarnobzheгской группы позднебронзового времени (об. 95, 98 и 100) и ямы 99, предположительно относящейся к tarnobzheгской группе; а – тонкие полосы более темной земли в заполнении, b – камни, c – уголь, d – современный шурф; l – бронзовая проволока

Ryc. 4. Bachórz stan. 16. Zabytki ceramiczne z obiektu 95 (3) oraz z terenu działek CXV (2) i CXVII (1). Ułamek naczynia (1), kółko (?) gliniane (2) oraz fragment przęślika (3) (Ryc. E. Pohorska-Kleja)

Abb. 4. Bachórz, Fundst. 16. Keramisches Fundmaterial aus dem Objekt 95 (3) und aus den Grabungsschnitten CXV (2) und CXVII (1). Bruchstück eines Gefäßes (1), Tonrad (?) (2), ein Spinnwirtelfragment (3) (Zeichn. E. Pohorska-Kleja)

Рис. 4. Бахуж, пам. 16. Находки керамики из объекта 95 (3) и с территории участков CXV (2) и CXVII (1). Обломок сосуда (1), кружок (?) глиняный (2) и фрагмент пряслица (3) (Рис. Э. Погорска-Клея)

Ryc. 5. Bachórz stan. 16. Zabytki brązowe: fibula rzymska z wczesnośredniowiecznego obiektu 96 (1), drucik z jamy 98 (2) (Ryc. E. Pohorska-Kleja)

Abb. 5. Bachórz, Fundst. 16. Bronzefunde: römische Fibel aus dem frühmittelalterlichen Objekt 96 (1), Draht aus der Grube 98 (2) (Zeichn. E. Pohorska-Kleja)

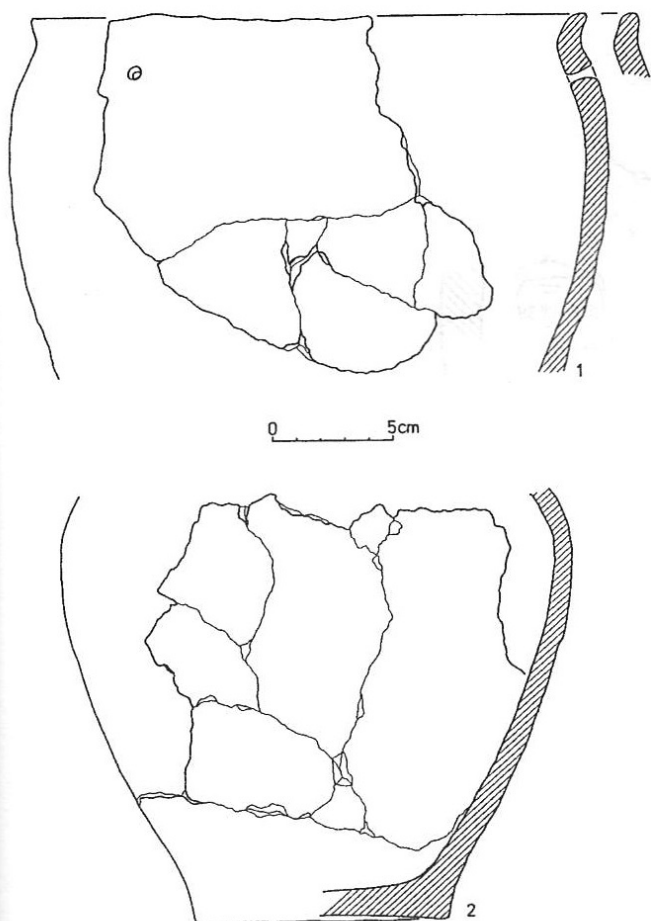
Рис. 5. Бахуж, пам. 16. Бронзовые находки: римская фибула из раннесредневекового объекта 96 (1), проволока из ямы 98 (2) (Рис. Э. Погорска-Клея)

Ryc. 6. Bachórz stan. 16. Plan i przekroje pionowe obiektu 94. a – węgle drzewne, b – polepa, c – kamienie, d – ułamki ceramiki, e – teren zniszczony przez orkę; 1 – naczynie 1; 2 – naczynie 2

Abb. 6. Bachórz, Fundst. 16. Plan und Querprofile des Objekts 94. a – Holzkohle, b – gebrannter Lehm, c – Steine, d – Keramikscherben, e – durch Ackerbau zerstörtes Gebiet; 1 – Gefäß 1; 2 – Gefäß 2

Рис. 6. Бахуж, пам. 16. План и разрез объекта 94; а – уголь, б – обмазка, с – камни, d – обломки керамики, е – территория поврежденная пахотой; 1 – сосуд 1; 2 – сосуд 2

Ryc. 7. Bachórz stan. 16. Ceramika z wypełniska obiektu 94.
1 – naczynie 1; 2 – naczynie 2

Abb. 7. Bachórz, Fundst. 16. Keramik aus der Objekt Nr. 94.
1 – Gefäß 1; 2 – Gefäß 2

Рис. 7. Бахуж, пам. 16. Керамика из заполнения объекта 94;
1 – сосуд 1, 2 – сосуд 2

Obiekt 100 (działka CXVII) ujawniono na głębokości poniżej 40 cm. Na głębokości 50 cm jama miała zarys prawie kolisty o średnicy 105 cm (ryc. 3:100). W przekroju pionowym stwierdzono misowaty kształt jamy o niemal płaskim dnie sięgającym do głębokości 70 cm. Barwa jasnobrunatno-szara. W wypełnisku natrafiono na 9 ułamków naczyń grupy tarnobrzeskiej z młodszej epoki brązu oraz 4 fragm. ceramiki prahistorycznej.

Obiekt 101 (działki CXVII–CXIX) został odkryty w trakcie eksploracji wczesnośredniowiecznego obiektu 96, który go częściowo naruszył (ryc. 9). W górnej partii od strony NE obiekt został ponadto częściowo zniszczony przez rowek melioracyjny. Jama 101 miała kształt nieregularnego ściętego stożka o kolistych rzutach poziomych i średnicy od około 100 cm na głębokości 60 cm do około 165 x 170 cm na głębokości 120 cm. Prawie płaskie dno jamy przebiegało na głębokości 135 cm. Rozchylenie jamy ku W było znacznie większe, niż ku E. W górnych partiach przeważało wypełnisko barwy jasnoszarobrunatnej, poniżej 80 cm przeważały przewarstwienia ziemi „calcowej”, a na dnie zalegała warstewka grubości około 6–10 cm o barwie jasnoszarobrunatnej. W obrębie całego wypełniska dość równomiernie rozrzu-

cone były ułamki naczyń (78 fragmentów) grupy tarnobrzeskiej z młodszej epoki brązu oraz 2 odlupki i 2 wiórki krzemienne.

Poza obiektami znaleziono fragment placka glinianego oraz ułamek glinianego kółka (ryc. 4:2), które również najprawdopodobniej należy odnieść do grupy tarnobrzeskiej.

Na terenie działki CXVII odkryto kolejny już na badanym stanowisku fragment celtyckiej ceramiki grafitowej.

Z okresu wpływów rzymskich pochodzi kilka luźno znalezionych ułamków naczyń, a także pierwsza na stanowisku 16 w Bachórze brązowa zapinka (ryc. 5:1). Wystąpiła ona na wtórnym złożu w obrębie wypełniska wczesnośredniowiecznego obiektu 96 (ryc. 9). Odkrytą w Bachórze fibulę taśmowatą, z cięciwą owiniętą wokół kabłąka, należy łączyć z odmianą 148 wg. Almgrena². W wyniku analizy zespołów grobowych z Kamieńczyka na wschodnim Mazowszu ustalono, że czas występowania omawianej grupy zabytków przypada na horyzont przejściowy B_{2a}/B_{2b} oraz stadium B_{2b} okresu wpływów rzymskich³, a więc mieści się głównie w drugim i w początku trzeciego ćwierćwiecza II w. n.e. Konkluzja powyższa dobrze koresponduje ze stwierdzoną już dawniej obecnością osadnictwa z wczesnego okresu wpływów rzymskich na badanym stanowisku⁴.

Wartościowe rezultaty uzyskano w odniesieniu do wczesnego średniowiecza, odsłaniając m.in. kolejną chatę wczesnosłowiańską oraz tzw. obiekt wannowaty.

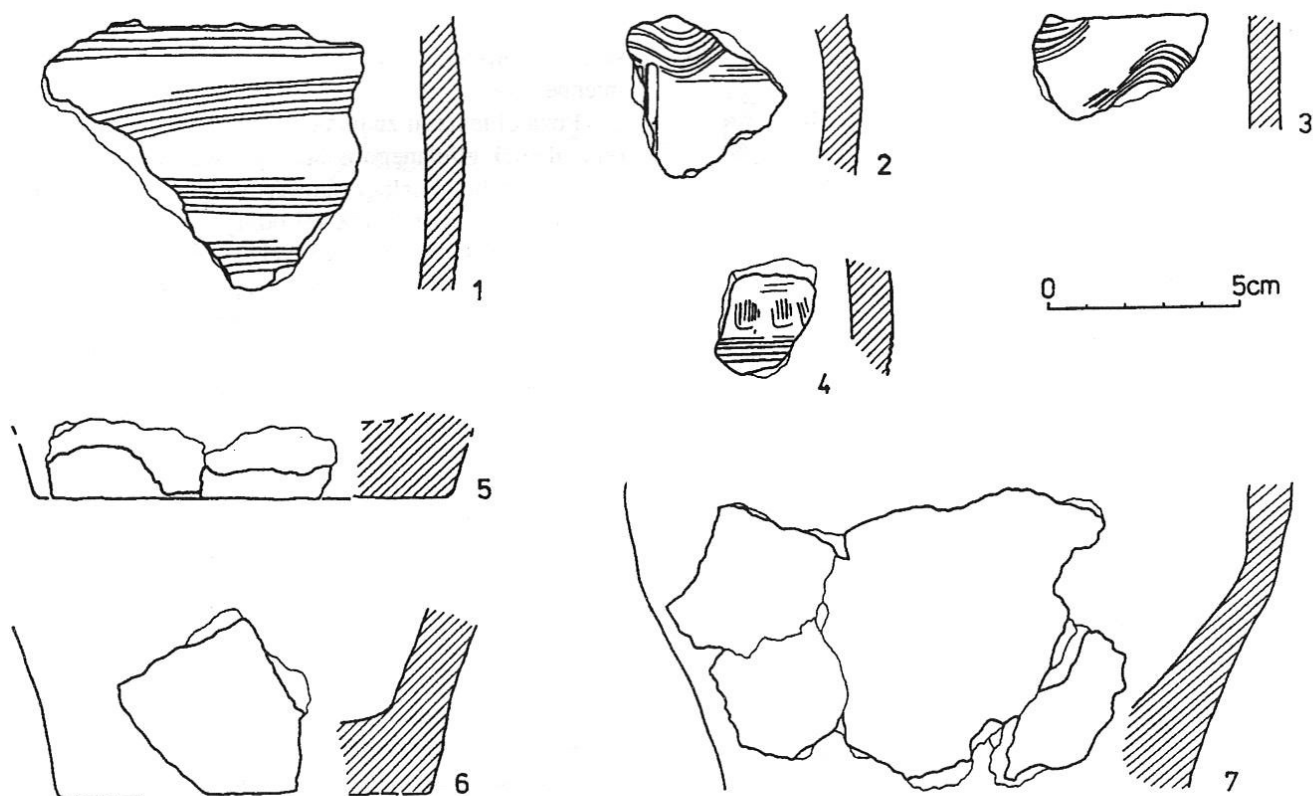
Obiekt 94 (działki CXV/CXVI/CXVIII) zaobserwowano już na głębokości 30 cm w postaci zwartego skupiska kamieni, pochodzących ze zrujnowanego pieca. Na głębokości 40 cm stał się w pełni czytelny zbliżony do kwadratowego zarys jamy, aczkolwiek na tym poziomie występowały jeszcze wyraźne ślady głębszych zasięgów pługa (ryc. 6). Wymiary obiektu: 360–370 cm (oś NNE-SSW) x 370–380 cm (oś ENE-WSW). Wypełnisko odróżniało się od otaczającej ziemi znaczną ilością rozłaskowanych drobnych grudek polepy, które miejscami tworzyły większe i „twardsze” skupiska. Barwa wypełniska szarobrunatnożółtawa, z rudawym odcieniem nadanym przez polepę. Ziemia w obrębie chaty była nieco bardziej sypka niż w sąsiedztwie. Wyznaczono profil krzyżowy, eksplorując następnie obiekt w obrębie poszczególnych ćwiartek. Dodatkowe cięcia profilowe zastosowano w odniesieniu do pieca i zagłębień sięgających poniżej dna. Płaskie dno, silnie naruszone przez kretowiny i (w części S) przez orkę, zalegało na głębokości 45–47 cm.

W narożniku NE półziemianki znajdowała się destrukcja pieca kamiennego. Podstawę pieca stanowiły duże głazy piaskowcowe, wyłamane z jakiejś wychodni skalnej, bez śladów obtaczania rzeczno na krawędziach. Wymiary największych kamieni: 45 x 28 x 10 cm, 40 x 20 x 15 cm, 40 x 17 x 12 cm. Prawie wszystkie wykazują wyraźnie pozostałości działania ognia, ale zazwyczaj nie na całej powierzchni,

² Za pomoc w identyfikacji zabytku i wskazanie analogii dziękuję Pani dr hab. Renacie Madydzie-Legutko.

³ T. Dąbrowska, Kamieńczyk, *Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien*, Kraków 1997, s. 83, 84, 117–119, tabl. XL:78; 3; CVII: 199:1.

⁴ M. Parczewski, *Trzynasty sezon...*, s. 204–205.

Ryc. 8. Bachórz stan. 16. Ceramika z wypełniska obiektu 94
Abb. 8. Bachórz, Fundst. 16. Keramik aus der Objekt Nr. 94
Рис. 8. Бахуж, пам. 16. Керамика из заполнения объекта 94

lecz tylko na niektórych ściankach. Część glazów z obstawy została wtórnie przesunięta ze swojego właściwego miejsca w konstrukcji pieca. Sklepienie, które uległo zawaleniu, budowały bardzo liczne mniejsze kamienie – w tym otoczaki – nie tworzące w trakcie relacjonowanych badań jakiejś czytelnej struktury.

Wewnątrz komory pieca natrafiono na palenisko. Zalegało ono na głębokości 42–45 cm i składało się z owalnej plackowatej soczewy polepy (rozlasowanej, trudnej do zebrania) o powierzchni 45 x 25 cm, bezpośrednio stykającej się z wewnętrzną wschodnią ścianą pieca. Od strony zachodniej polepę okalał pasek ziemi ciemnobrunatnej, z licznymi węgielkami, stykający się ze ścianą W pieca. W przekroju pionowym palenisko tworzyło warstewkę silnie przepalonego na czerwono piaszczysto-gliniastego podłoża o grubości około 3 cm.

W centrum półziemianki i na W od pieca znajdowały się kawałki przepalonego drewna, które można było zebrać tylko w postaci drobnych szczątków.

W części S jamy odkryto dołek posłupowy, który do głębokości około 63 cm był w rzucie poziomym owalny o wymiarach 40 x 37 cm, a poniżej prawie kwadratowy z zaokrąglonymi narożnikami, o wymiarach 20 x 20 cm. Płaskie dno sięgało do głębokości 80 cm.

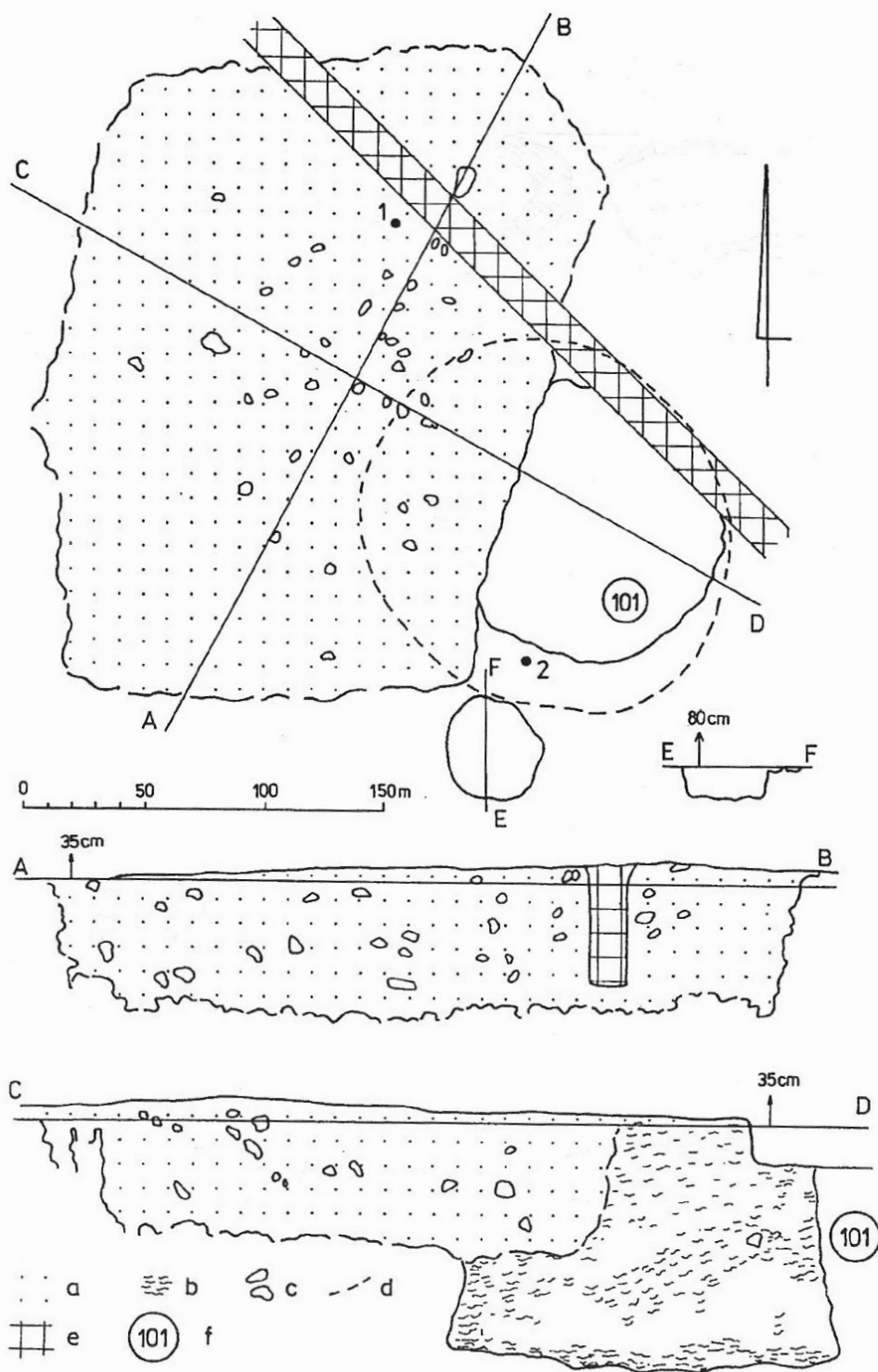
Przy wlocie do pieca od strony S (na przedłużeniu ściany E) znajdowała się niewielka jama o średnicy 25 cm. W jej wypełnisku było sporo drobnych węgli drzewnych, a na głębokości 40–45 cm nad nią leżała rozgnieciona część naczynia 2 (ryc. 6; 7:2).

Naczynie usytuowane było na boku, wypukłością brzuska zwrócone ku dołowi. Z góry przykrywał je płaski, bardzo przepalony i rozlasowany kamień piaskowcowy. Wewnątrz naczynia zalegała ciemnobrunatna ziemia.

W ćwiartce SE obiektu 94, przy samym dnie, leżała górna część naczynia 1 (ryc. 6; 7:1). Skorupa obrócona była stroną wypukłą ku górze, a pod nią spoczywała gruda węgla drzewnego.

W wypełnisku obiektu (i częściowo nad jamą) znaleziono – oprócz dwóch opisanych powyżej naczyń – 42 ułamki ceramiki o charakterystyce wczesnosłowiańskiej (ryc. 7; 8:5–7). W cieście ceramicznym zawierały one obfitą domieszkę szamotu oraz grube ziarna tłuczni skalnego. Wypał słaby, a na jedynym zachowanym brzegu (ryc. 7:1) brak śladów obtaczania na kole. Ponad połowa tej grupy ułamków naczyń, dających się zlokalizować w obrębie półziemianki, pochodziła z destrukcji lub z najbliższego sąsiedztwa pieca. Znaleziono również 21 fragmentów ceramiki (z tego 10 nad jamą) o bardziej progresywnych właściwościach, z naczyń obtaczanych na kole garncarskim. Pięć z nich zdobiły różne motywy grzebykowe (ryc. 8:1–4). W wypełnisku jamy 94 natrafiono także na liczne grudy i całe zgrupowania nietrwalej „piaszczystej” polepy, a także węgle drzewne, kości zwierzęce oraz zabytki prahistoryczne na wtórnym złożu.

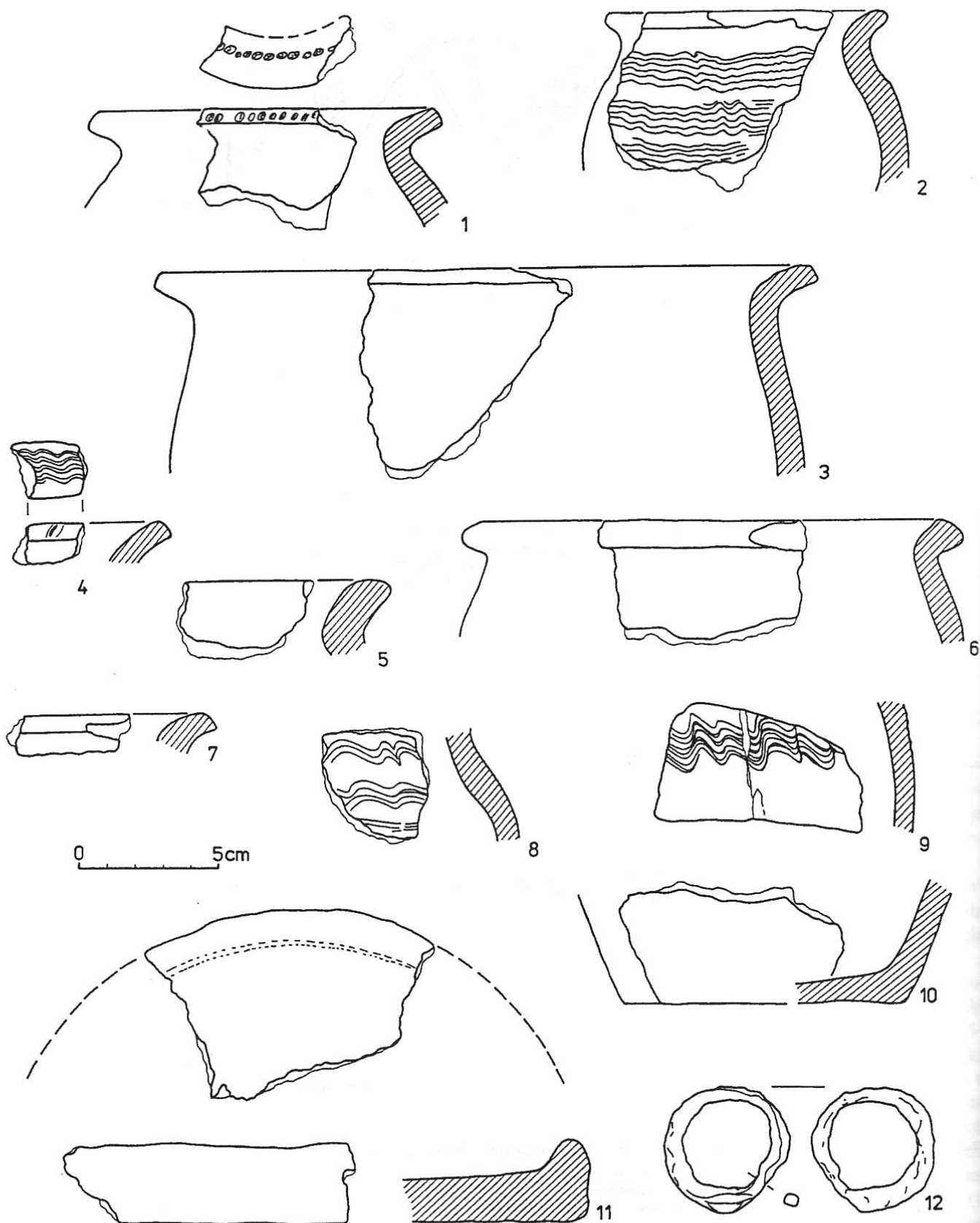
Cechy naczyń wczesnośredniowiecznych zgromadzonych w omawianym zespole wskazują na ich przynależność

Ryc. 9. Bachórz stan. 16. Plan i przekroje pionowe jamy wczesnośredniowiecznej (ob. 96), jamy grupy tarnobrzezkiej z młodszej epoki brązu (ob. 101) i dolka słupowego. a – czarna ziemia w wypełnisku obiektu 96, b – cienkie smużki ciemniejszej ziemi w obrębie wypełniska jamy 101, c – kamienie, d – zarys jamy 101 na głębokości 110 cm, e – wkop współczesny, f – identyfikator jamy 101; 1 – zapinka brązowa z okresu rzymskiego, 2 – kółko żelazne znalezione w ziemi ornej na głębokości 30 cm

Abb. 9. Bachórz, Fundst. 16. Plan und Querprofile der frühmittelalterlichen Grube (Obj. 96) sowie der Grube der Tarnobrzeg-Gruppe aus der jüngeren Bronzezeit (Obj. 101) und des Pfostenloches. a – schwarze Erde aus der Ausfüllung des Objekts Nr. 96, b – dünne Streifen dunkler Erde in der Ausfüllung der Grube Nr. 101, c – Steine, d – Grenze des Objekts 101 auf der Tiefe 110 cm, e – gegenwärtige Einschnittsgraben, f – Identifikationsnummer der Grube 101, 1 – Fibel aus Bronze aus der Römischen Kaiserzeit; 2 – kleiner Eisenring, gefunden in der Ackererde, 30 cm tief

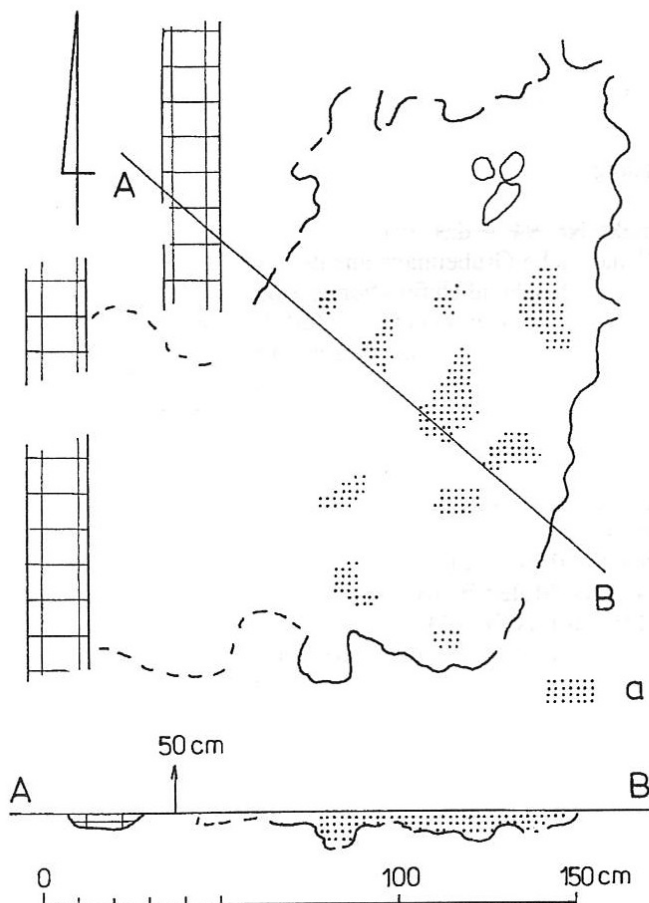
Рис. 9. Бахуж, пам. 16. План и разрез раннесредневековой ямы (об. 96), ямы тарнобжезской группы эпохи поздней бронзы (об. 101) и столбовой ямы; а – черная земля в заполнении объекта 96, б – тонкие полосы более темной земли в заполнении ямы 101, с – камни, d – очертания ямы 101 на гл. 110 см, e – современный перекоп, f – идентификатор ямы 101; 1 – бронзовая застёжка римского времени, 2 – железное кольцо с пахоты на гл. 30 см

Ryc. 10. Bachórz stan. 16. Ceramika z wypełniska obiektu 96 (1–11) oraz kółko żelazne znalezione w pobliżu tego obiektu (12)
(Ryc. E. Pohorska-Kleja)

Abb. 10. Bachórz, Fundst. 16. Keramik aus der Objekt Nr 96 (1–11) und kleiner eiserner Ring, gefunden in der Nähe dieses Objekts (12)
(Zeichn. E. Pohorska-Kleja)

Рис. 10. Бахуж, пам. 16. Керамика из заполнения объекта 96 (1–11) и железное кольцо, обнаруженное вблизи этого объекта (12)
(Рис. Э. Погорска-Клея)

Ryc. 11. Bachórz stan. 16. Plan i przekrój pionowy obiektu 97; a – ziemia barwy czarnej; pozostałe objaśnienia – por. ryc. 6 (Ryc. E. Pohorska-Kleja)

Abb. 11. Bachórz, Fundst. 16. Plan und Querprofile vom Objekt 97; a – schwarze Erde; weitere Bezeichnungen vergl. Abb. 6

Рис. 11. Бахуж, пам. 16. План и разрез объекта 97; а – земля черного цвета; остальные обозначения как на рис. 6

do młodszego stadium kultury wczesnosłowiańskiej, obejmującego VII w., a zwłaszcza jego pierwszą połowę⁵.

Wczesnośredniowieczny obiekt 96 (działki CXVI–CXIX) zaobserwowano jeszcze w spągu ziemi ornej na głębokości 30 cm w postaci plam ziemi smoliście czarnej. Zarys jamy stał się bardziej czytelny na głębokości 35 cm, chociaż na tym poziomie przewagę miała jeszcze ziemia poruszona przez orkę. W rzutach poziomych jama posiadała zarys wy-

dłużonego czworoboku zbliżonego do prostokąta o zaokrąglonych narożnikach, rozciągniętego wzdłuż osi NNE–SSW, o wymiarach (na głębokości 40 cm) około 260–270 x 180–200 cm (ryc. 9). W przekrojach pionowych stwierdzono wannową formę jamy. Dno płaskie, przy bocznych krawędziach zaokrąglające się ku górze. Ściany boczne prawie pionowe, lekko rozchylone ku górze. Dno sięgało do głębokości 85–90 cm. Barwa wypełniska intensywnie czarna. W części NE obiekt został naruszony przez współczesny rowek melioracyjny głębokości 77 cm. W partii SE jama naruszyła pochodzący z młodszej epoki brązu obiekt 101. Po wyznaczeniu na głębokości 35 cm profilu krzyżowego (poniżej okazało się, że jego układ niezupełnie odpowiadał orientacji jamy) prowadzono eksplorację w obrębie ćwiartek NE, SE, NW i SW.

W wypełnisku obiektu znajdowało się sporo przepalonych niedużych i średniej wielkości kamieni, nie tworzących wyraźniejszego układu. Stosunkowo najwięcej zalegało w centralnej części jamy poniżej głębokości 50 cm. Zebrano 202 ułamki naczyń wczesnośredniowiecznych, które ramowo można datować na VII/VIII–IX w., w tym 21 brzegów i 22 fragmenty naczyń zdobionych (ryc. 10). Do niezbyt często spotykanych form należy część talerza (ryc. 10:11). Natrafiono na sporo kości zwierzęcych (w tym fragment „łyżwy”?), grudki polepy i węgle drzewne. Obok obiektu wystąpiło w spągu ziemi ornej na głębokości 30 cm kółko żelazne (ryc. 9:2; 10:12), a na wtórnym złożu w obrębie wypełniska na głębokości 45 cm – wspomniana już brązowa zapinka z okresu wpływów rzymskich (ryc. 5:1; 9:1).

Na zewnątrz obiektu 96, tuż przy jego narożniku SE, znajdował się dołek posłupowy (ryc. 9) o nieznanej chronologii – być może prahistoryczny.

Obiekt 97 (działka CXV) pojawił się po usunięciu większej części bardzo głębokiej w tym miejscu ziemi ornej, na głębokości 50 cm (ryc. 11). Zaciemnienie niejednorodnej barwy. Skupisko smoliście czarnych plam tworzyło formę w rzucie poziomym zbliżoną do owalnej, ale intensywność zabarwienia wyraźnie nasilała się w części S i E obiektu. Zarys poziomy był niełatwy do uchwycenia ze względu na płytkość zachowanej części jamy oraz liczne ślady nor zwierzęcych. W profilu pionowym obiekt miał trudno czytelne, zapewne płaskie dno, sięgające do ok. 55 cm.

W wypełnisku znaleziono 1 fragm. naczynia z VIII–X w., 1 fragm. naczynia wczesnosłowiańskiego (?) oraz co najmniej 6 ułamków ceramiki z młodszej epoki brązu. Podstawą do zaproponowania przypadającej zapewne na VIII–X w. chronologii obiektu jest odkrycie wspomnianego wyżej ułamka naczynia, a także intensywnie czarna barwa części wypełniska, która na stanowisku 16 w Bachórze charakteryzuje – jak dotychczas – tylko jamy z doby plemienną wczesnośredniowieczną.

⁵ Tamże, s. 205, 207–208; M. Parczewski, *Dotychczasowe badania osady wczesnosłowiańskiej w Bachórze* [w:] *Księga jubileuszowa Iona I. Vynokura*, Kamieniec Podolski (w druku); tam dalsza literatura.

Die vierzehnte Saison der Ausgrabungen auf der Fundstelle 16 in Bachórz, Kreis Rzeszów

Zusammenfassung

Die Fundstelle 16 bildet eine ausgedehnte Siedlung im Karpatenvorland. Aus dieser Siedlung stammen Funde, die man in die jüngere Steinzeit, frühe und jüngere Bronzezeit, die Latènezeit (keltische Kultur), die Frühphase der Römischen Kaiserzeit und in das frühe Mittelalter datieren kann (VI–IX/X Jh.). Die Ausgrabungen, infolge denen man insgesamt 3260 m² freigelegt hat, führte man in den Jahren 1972–1976, 1989–1996 und im Jahre 1998. Im Jahre 1998 erforschte man das Gebiet von 111 m², das im westlichen Teil der Fundstelle (Abb. 1, 2) lokalisiert war. Die Arbeiten führte man auf den Grabungssehnitten CXV–CXIX. Man explorierte acht Gruben und ein Pfostenloch.

Fünf Objekte (Gruben 95, 98–101) stammten aus der jüngeren Bronzezeit und vertraten die Tarnobrzeg-Gruppe (Abb. 3, 9:101). In diesen Objekten hat man Gefäßscherben, Feuersteinerzeugnisse und (im Objekt Nr. 98) kleine Fragmente eines Bronzedrathes entdeckt. Man untersuchte das

Objekt Nr. 94 – das zwölfte in Bachórz quadratförmige frühslawische Grubenhaus aus dem VI–VII Jh. (Abb. 6–8). Höchstwahrscheinlich funktionierte dieses Haus in der jüngeren Phase der oben genannten Zeit. Die nächste auf diesem Fundplatz wannenförmige Grube (Objekt Nr. 96) kann man ins VIII–IX Jh. datieren (Abb. 9, 10). Aus dieser Zeit kommt vermutlich auch das schlecht erhaltene Objekt Nr. 97 (Abb. 11).

Außer diesen Objekten fand man u. a. ein paar steinerne und Feuersteinerzeugnisse und eine Scherbe der keltischen Graphittonkeramik. In dem frühmittelalterlichen Objekt Nr. 96 fand man in der sekundären Ablagerung eine Fibel aus Bronze, die der Variante 148 Almgren ähnlich ist und in die Stufen B_{2a}/B_{2b} und B_{2b} der Römischen Kaiserzeit datiert wird (Abb. 5:1).

Die Funde und die Forschungsdokumentation werden im Archäologischen Institut der Jagiellonen Universität aufbewahrt.

Михал Парчевски

Четырнадцатый полевой сезон на памятнике 16 в Бахуже, пов. Жешов

Резюме

Памятник 16 – это обширное поселение на Карпатском Предгорье, откуда происходят находки позднего каменного века, ранней и поздней бронзы, латенского периода (кельтская культура), раннеримского времени и раннего средневековья (VI–IX/X). Раскопки приняты в 1972–1976, 1989–1996 и 1998 годах, вскрыта площадь около 3260 кв.м.

В 1998 г. исследована поверхность площадью 111 кв.м, находящаяся в западной части памятника (рис. 1, 2). Работы осуществлены в пределах участков CXV–CXIX. Исследовано 8 ям и 1 столбовая ямка.

Пять объектов (ямы 95, 98–101) относятся к периоду поздней бронзы и представляют т.н. тарнобжегскую группу (рис. 3, 9: 101). В них обнаружены обломки сосудов, изделия из кремня и (в объекте 98) мелкие фраг-

менты бронзовой проволоки. Исследован объект 94 – двенадцатая по счету квадратная раннеславянская (VI–VII в.) полуземлянка в Бахуже (рис. 6, 8). Вероятно, это жилище функционировало в поздней фазе выше отмеченного хронологического отрезка. Очередную на рассматриваемом памятнике т.н. корытообразную яму (объект 96) можно датировать VIII–IX в. (рис. 9, 10). Вероятно, к этому же времени относится плохо сохранившийся объект 97 (рис. 11).

Вне объектов обнаружено, между прочими, несколько каменных и кремневых изделий и обломок кельтской графитовой керамики. В раннесредневековом объекте 96 во вторичном положении выступила бронзовая лентовидная фибула, близкая разновидности 148 Альмгрена и датированная этапом B_{2a}/B_{2b} и B_{2b} римского периода.